

EEN EEUW GELEDEN VERSCHEEN „FERDINAND HUYCK”

Jacob van Lenneps meesterwerk

Het is juist een eeuw geleden, dat „Ferdinand Huyck” verscheen, de populairste en ongetwijfeld ook beste roman van Mr Jacob van Lennep, die een der meest gelezen, echt Nederlandsche schrijvers van de vorige eeuw was en wiens beste historische romans ook thans nog tot de literaire bagage onzer middelbaar-onderwijs-schooljeugd behooren.

Jacob van Lennep was een gelukskind. In 1802 werd hij geboren als de zoon uit een oud, rijk en zeer geacht Amsterdamsch geslacht. Zijn vader was hoogleraar aan het Amsterdamsche Athenaeum, de latere gemeente-universiteit. De jonge Jacob van Lennep was een vlotte, geestige jongeman, die al in zijn studententijd — natuurlijk studeerde hij, volgens de toen reeds heerschende traditie bij de voornamen Hollandsche families, te Leiden — door het schrijven van treurspelen, die het tot een opvoering brachten, en door gedichten en andere literaire producten, blijk gaf talent en ijver in deze richting te hebben.

Op 27-jarigen leeftijd werd Van Lennep tot Rijksadvocaat benoemd. Een zeer drukke werkkring was dit niet. En bovendien had Van Lennep, doordat hij niet karig met aardse goederen gezegend was, tijd om zich aan het schrijven van boeken te wijden. Een „broodschrijver” was Van Lennep niet. In dien tijd keek men in de kringen van Van Lennep, en ook in de kringen van den meer „gegoeden” burgerstand, min of meer neer op het „beroep”

„Van Lennep was onze prettigste literaire gestalte, die de kunst verstond, vijftig jaren lang amusant te blijven.”

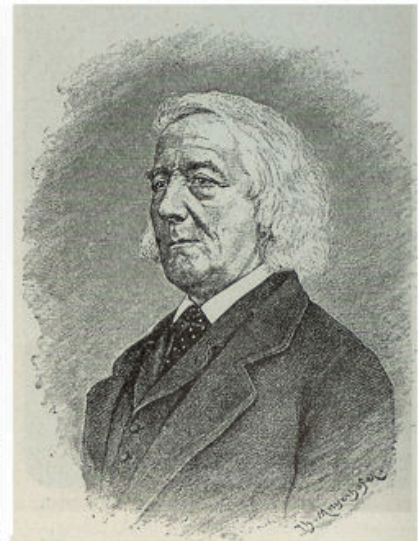
Cd. Busken Huet

van schrijver. Men herinnere zich slechts het tafereeltje uit de Camera Obscura, waarin een der figuren uit de familie Stastok naar Victor Hugo informeert, of dat niet die „bloederige man” was, die „voor geld schrijft.” Van Lennep schreef niet voor „geld.” Zijn familie-levensbeschrijver M. F. van Lennep vermeldt dit uitdrukkelijk.

Het was Van Lenneps lust en leven om te schrijven. Na zijn eerste treurspelen, in Italië spelend, die men hem eigenlijk niet al te zwaar moet aanrekenen, wijl hij deze in zijn prille jeugd samenstelde, heeft hij zich voornamelijk op het schrijven van geschiedkundige romans toegelegd, die alle in humoristischen, genoeglijken, zelfs nù nog gezellig leesbaren stijl waren geschreven, en alle in Nederland speelden.

Zij speelden vaak in een tijdperk, dat nog niet zoo geheel uit de gedachten van het toen levende geslacht verdwenen was; in een periode, waaraan velen onzer landgenooten nog met weemoed en trots terugdachten.

Maar als historische romans waren zij niet al te sterk. Ze waren goed, wat milieuschildering betreft; ze waren, zooals gezegd, steeds vlot geschreven, met regelmatig erover

gestrooid het zout van een, zij het oppervlakkigen humor, maar psychologisch verantwoord waren zij voor het meerendeel niet.

Van Lennep schreef in dit opzicht min of meer flodderig. Hij nam blijkbaar niet den tijd, de materie grondig te bestudeeren.

De historische romans van Van Lennep werden een groot succes. Het waren de „best-sellers” uit dien tijd.

In dit opzicht zou hem al spoedig onze groote romanière uit de negentiende eeuw, Mevrouw Bosboom—Toussaint, voorbijsteveneren.

Toen Van Lennep zijn geschiedkundige romans schreef, was Mejuffrouw Toussaint nog een jong gouvernantje, dat vol bewondering was voor de boeken van meneer Van Lennep. Maar zij had blijkbaar beter en meer gestudeerd bij hun beider voorbeeld, bij den vader van den negentiende-euwschen historischen roman: bij Walter Scott.

De bekende historische romans als „De Pleegzoon” (1829), „De roos van Dekama” (1836) hadden een breed lezerskring gevonden, maar „Ferdinand Huyck” sloeg beide boeken met lengten. En „Ferdinand Huyck” verdiende dat ook. Het verscheen in den zomer van 1840, en de groote, gezaghebbende criticus van de negentiende-eeuw, Busken Huet, schreef van dit werk: „Een door en door minzaam boek, zoo frisch als

Illustratie uit Ferdinand Huyck

De noodlottige tocht op de Zuiderzee

een heldere voorjaarsmorgen"....

Ferdinand Huyck is wezenlijk een populair boek geweest. Hoe velen der ouderen van thans nog, zijn niet vertrouwd met een figuur als kapitein Pulver, die zijn verhalen doorspekte met de typische in het volk levende humoristische vergelijkingen als: „Komaan, zooals de man tegen de nauwe laars zei,” enz.! Wie eenmaal het boek gelezen heeft, dien zal lang de figuur van graaf Tavalare bijblijven, of Sandertje en de politiehulp Heyn^{ez}. Het sterk sprekende, burgerlijke karakter van de Amsterdamsche aristocratie wordt in „Ferdinand Huyck” wel zeer duidelijk geteekend. En wat de intrigue betreft, ofschoon zij voor onze hedendaagsche begrippen wat naief is, zij is vol spanning. Een vriend schreef aan Van Lennep, na het verschijnen van het boek: „Er is intrigue in voor een dozijn romans.”

Een ander schreef hem, dat het boek misschien meer dan eenig verhaal in onze taal, de „Gil Blas” (de beroemde schelmenroman uit de zeventiende eeuw van den Franschman Lesage) nabijkomt.

Ferdinand Huyck behandelt de avonturen, waarin, zonder zijn wil, de zoon van een aanzienlijk Amsterdamsch magistraat, de jonge aan-

staande koopman Ferdinand Huyck, omstreeks 1720 bij zijn terugkeer van een groote buitenlandsche reis, direct bij zijn aankomst in het Vaderland gewikkeld wordt. Met spanning, grapjes, romantische verwickelingen, milieuschilderingen en dergelijke, heeft Van Lennep, vooral in dit boek, maar ook in zijn vele andere boeken, zijn mede-Nederlanders smaak weten in te boezemen voor de geschiedenis des Vaderlands en voor de politieke en intellectueele ontwikkeling onzer voorouders.

Verschillende tijdperken uit onze geschiedenis heeft hij tot de Nederlanders van de vorige eeuw weten nader te brengen.

„Ferdinand Huyck” trok belangstelling. Ook in het buitenland. In 1841 reeds verscheen een Duitsche vertaling, in 1858 een Fransche, en in 1880 kwam een Engelsche vertaling van het boek uit.

Wellicht werd Van Lennep tot het hoogtepunt van zijn letterkundige loopbaan opgestuwd door de groote teleurstelling en vernedering, die hij juist het jaar tevoren had ondergaan.

In 1839 was hij namelijk bijna hoogleeraar te Amsterdam geworden in de Nederlandsche letteren en de Vaderlandsche geschiedenis.

Hij maakte een goede kans. En eigenlijk had hij zelf al een beetje op zijn benoeming gerekend, toen men tegen hem begon te kuipen.

Er werden in Amsterdam bij de heeren, die over een dergelijke benoeming te beslissen hadden, anonieme vlugschriften bezorgd; Van Lennep ging over de tong. Men vond hem te frivool. Men verweet hem zijn levenslust, zijn voorliefde voor tooneel en rijmelarij, zegt een zijner levensbeschrijvers. In het anonieme geschrift werd, zonder zijn naam te noemen, gemoraliseerd over „onbesproken levenswan-

Ferdinand Huyck wordt door zijn tegenstander Lodewijk Bleack bespottelijk gemaakt, als hij diens zuster helpt.

del” en „godsdiens en deugd,” die voor een dergelijke benoeming bij den candidaat toch onvoorwaardelijk noodig waren.

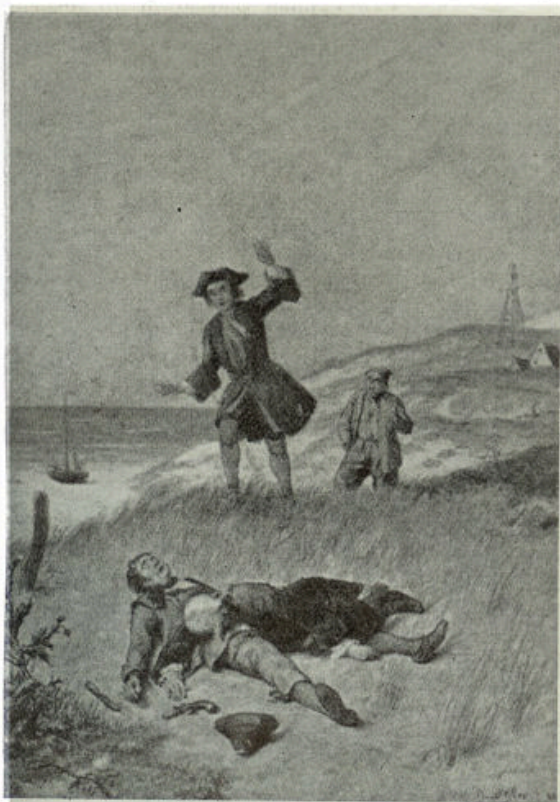
Dat hij niet benoemd werd, was zeer hard voor Van Lennep.

Maar hij was er niet de man naar om zich verslagen te toonen en zich in eenzaamheid als een miskende terug te trekken. Hij maakte er al gauw, na de eerste ergernis, een grapje over, maar een grapje, dat tevens een belofte inhield: „Ik gooi ze dood met boeken over de geschiedenis!”

En hij hield woord. Hij voltooide in deze jaren zijn groote werk: „Onze voorouders,” en schreef direct zijn besten historischen roman, die tevens een echte Nederlandsche zedenroman werd, zijn „Ferdinand Huyck.” Dat was Van Lenneps prachtige revanche.

„Ferdinand Huyck” is een boek, dat wij thans een eeuw na het verschijnen nog met genoegen zullen lezen. En het is goed, het juist in deze dagen te lezen, of, als gij het in uw jeugd gelezen hebt, het thans te herlezen. Want het brengt waardige Nederlandsche karaktertrekken, die sinds eeuwen verankerd zijn in ons volkskarakter, naar voren, karaktertrekken, waarop wij ons in deze dagen kunnen bezinnen. En dat zal ons deugd doen.

J. H. Kruizinga

Ferdinand ontdekt den moord op Sandertje, waarvan hij zelf wordt beschuldigd.